

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/68495>

Please be advised that this information was generated on 2019-06-19 and may be subject to change.

Klem tussen de grote broers

Carla van Baalen, hoogleraar parlementaire geschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen – 14/06/08, 00:00

De ChristenUnie zorgt voor een stabiele regering. Dus mag die kleine minderheid ook wel eens zijn zin krijgen

Voor kleine politieke partijen komt een besluit om mee te gaan regeren nooit gemakkelijk tot stand. Enerzijds is het natuurlijk buitengewoon aantrekkelijk om ook eens 'aan de knoppen' te zitten, om de mogelijkheid te hebben politieke idealen om te zetten in concreet beleid. Anderzijds is er een groot risico om met twee grote broers zo'n onderneming te starten. De kans dat de wensen en idealen van het kleine broertje niet goed uit de verf komen is groot. Bovendien straalt het succes van een coalitie vrijwel steeds af op de grootste partij die eraan deelneemt; die mag immers de premier leveren en daarmee ook 'het gezicht' van de regeringscombinatie. De geschiedenis van de laatste 25 jaar laat zien dat de kleinste coalitiepartner nog nooit bij de eerstvolgende verkiezingen heeft gewonnen. Integendeel: D66 incasseerde na regeringsdeelname maar liefst vier keer flinke verliezen (1982, 1998, 2002, 2006), de VVD twee keer (1986 en 1989).

Indien een kleine partij dan toch besluit om in een kabinet te stappen, acht zij het natuurlijk van groot belang om daarbinnen zichtbaar te zijn en te blijven. Zij zal haar huid dus duur verkopen. En terecht: want de partij mag dan wel klein zijn, zij is tegelijkertijd onmisbaar om een meerderheid in de Tweede Kamer tot stand te brengen. Een blik op de regeerakkoorden van 2003 en 2007 laat zien dat het de kleine partijen, respectievelijk D66 en ChristenUnie, ook inderdaad gelukt is om op voor de partij wezenlijke punten de toon te zetten. In het hoofdlijnenakkoord 'Meedoen, meer werk, minder regels' van het kabinet-Balkenende I werden de 'kroonjuwelen' van D66 aangekondigd: een nieuw kiesstelsel en de gekozen burgemeester. In het coalitieakkoord 'Samen werken, samen leven' van het kabinet-Balkenende IV is een paragraaf medische ethiek opgenomen die duidelijk een CU-stempel draagt. Zo leest men daar over 'de rechtsbescherming waarop ongebooren menselijk leven aanspraak heeft' – een zinsnede die nooit eerder in een regeerakkoord voorkwam.

Maar vervolgens is de vraag: hoe zorg je er als kleine partij voor dat je doelstellingen ook werkelijk worden gerealiseerd? De geschiedenis laat namelijk ook zien dat opname in een regeerakkoord in het geheel geen garantie is voor het beoogde resultaat. In maart 2005 zorgde de –niet aan het regeerakkoord gebonden– Eerste Kamer ervoor dat burgemeesters in Nederland gewoon benoemd blijven en direct daarna bleek ook de steun voor een nieuw kiesstelsel te verdampen. Al met al voor de verantwoordelijke minister voor bestuurlijke vernieuwing en vice-premier Thom de Graaf (D66) reden genoeg om zijn biezen te pakken. Zijn opvolger Alexander Pechtold bereikte evenmin iets substantieels. En op dit moment zien we hoezeer de ChristenUnie worstelt met een voor haar wezenlijke kwestie: de embryoselectie. Het realiseren van de plannen daaromtrent van staatssecretaris Jet Bussemaker betekent voor de ChristenUnie dat de haar zo aan het hart liggende bescherming van (beginnend) menselijk leven op de helling wordt gezet. Iets dat regelrecht indruist tegen de beginselen van de CU en tegen de geest van de ethische paragraaf in het regeerakkoord.

Maar wat gebeurt er als een kleine fractie wil vasthouden aan formatieafspraken en daarbij verwijst naar het regeerakkoord waar het allemaal zo netjes instaat? Dan begint opeens iedereen te roepen: waar halen ze dat recht eigenlijk vandaan? Ze hebben maar een handvol zetels in de Kamer! Schande! Is dat nou democratisch? Er is nota bene een aantoonbare meerderheid voor een heel ander idee – dus ze moeten nu wel hun mond houden.

Op dat moment wordt een zwakke steun in ons politieke systeem duidelijk. Want inderdaad wringt er iets als een partij die slechts zes van de 150 Kamerzetels bezet (dat is 4 procent van de stemmen), een doel in de samenleving wil realiseren waar vrijwel alle andere volksvertegenwoordigers op tegen zijn. Maar aan de andere kant hechten we met z'n allen ook veel waarde aan stabiele regeringscoalities die op een vaste meerderheid in de Kamer kunnen bogen. En daarvoor is zo'n kleine partij nu eenmaal onontbeerlijk! En dat kleine partijen zich niet zomaar, zonder er iets voor terug te krijgen, aan kabinetsdeelname uitleveren, dat snapt iedereen. Het is dus

van tweeën één: óf we wijzigen het systeem óf we aanvaarden dat op gezette tijden ook ernstig rekening wordt gehouden met de wens van een kleine minderheid.

Wat betreft de kwestie van de embryoselectie: de steun in het kabinet van grote broers CDA en PvdA zal onontbeerlijk zijn voor de CU. De kracht van het getal is sterk; zonder hen redt de CU het niet. Aan het regeerakkoord kunnen geen rechten worden ontleend. Maar één ding is zeker: als de grote coalitiepartners gehoor geven aan hun eigen overtuiging en voorbijgaan aan die van de CU en dat gegeven zou voor vicepremier André Rouvoet reden zijn om het kabinet te verlaten, dan is het met het kabinet gedaan. Dan zal er niet, zoals destijds bij het vertrek van De Graaf, een opvolger klaar staan. Een pragmatische partij als D66 kan de steven nog eventjes wenden naar andere kwesties (anderhalf jaar later liet D66 het kabinet alsnog vallen), een principiële partij als de ChristenUnie zal dat tegenover zichzelf en tegenover haar achterban niet kunnen verantwoorden.